

Bring – In ○

Постигане на равнопоставеност
на интерсекс хората
в България, Гърция, Унгария
и Обединеното кралство

symplexis

bilitis

Funded by the Rights, Equality
and Citizenship (REC) Programme
of the European Union

Съдържание

Резюме.....	3
АНАЛИЗ НА КОНТЕКСТА.....	4
1. Правна рамка.....	4
2. Национални политики по интерсекс въпросите.....	4
3. Състояние на експертните знания.....	5
4. Живата реалност на интерсекс хората.....	5
5. ЗАКЛЮЧЕНИЯ.....	6
6. Препоръки.....	6
ПРЕПОРЪКИ КЪМ НАЦИОНАЛНИТЕ ОРГАНИ.....	7
В. Достъп до подходящи здравни и социални грижи.....	8
ПРЕПОРЪКИ КЪМ ВИСШИТЕ УЧИЛИЩА И ДОСТАВЧИЦИТЕ НА ОБУЧЕНИЕ БЕЗ ОТКЪСВАНЕ ОТ РАБОТА.....	8
ПРЕПОРЪКИ КЪМ ПУБЛИЧНИТЕ И ЧАСТНИТЕ ДОСТАВЧИЦИ НА ЗДРАВНИ И СОЦИАЛНИ УСЛУГИ (ВКЛЮЧИТЕЛНО НПО).....	8
ПРЕПОРЪКИ КЪМ ОБРАЗОВАТЕЛНИТЕ ИНСТИТУЦИИ В ПРЕДУЧИЛИЩНА, НАЧАЛНА И СРЕДНА СТЕПЕН.....	10
ПРЕПОРЪКИ КЪМ РАБОТОДАТЕЛИТЕ, ПРАВОПРИЛАГАЩИТЕ ИНСТИТУЦИИ И НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ.....	10

Резюме

В настоящата справка са представени препоръки за разработване на политики в България, Гърция, Унгария и Обединеното кралство с цел постигане на пълно равенство за интерсекс хората в тези страни, повишаване на осведомеността за техните човешки права и подобряване на достъпа им до здравни и социални услуги. Политическите препоръки се основават на изследвания, проведени в рамките на финансирания от ЕС проект BRING-IN.

Проектът BRING-IN се изпълнява от консорциум от шест организации, ръководен от Университета за социални и политически науки - Пантейон, Гърция. Партньори са Фондация "Ресурсен център Билитис" (България), Дружество "Хатър" (Унгария), Международен институт "Възстановително правосъдие за всички" CIC (Великобритания), Symplexis (Гърция) и ITML (Кипър). За да получат надеждна и ценна информация за статута на интерсекс хората в своите страни, партньорите по проекта проведоха комбинация от кабинетни и теренни проучвания. Последното включваше полуструктурирани лични интервюта със съответните заинтересовани страни и експерти и най-вече със самите интерсекс хора и/или членове на техните близки семейства. Настоящият кратък преглед на политиките се основава на констатациите и заключенията от четирите национални изследователски доклада от България, Гърция, Унгария и Обединеното кралство, както и на Транснационалния доклад за състоянието на интерсекс хората, изготвен от фондация "Билитис".

АНАЛИЗ НА КОНТЕКСТА

По данни на Организацията на обединените нации (ООН) до 1,7 % от световното население, или над 131 милиона души, към 2020 г. са родени различия във формирането на пола (интерсексуалност)¹. Интерсекс лица се раждат с полови характеристики - полова анатомия, репродуктивни органи, хормонална структура и/или нива и/или хромозомни модели - които не отговарят на типичното определение за мъж или жена. "Терминът "интерсекс" признава факта, че съществуват хора с вариации на половите характеристики, различни от мъжки или женски"².

Правна рамка

Сравнението на националните правни рамки за равенство на интерсекс в четирите държави, изследвани в рамките на проекта BRING-IN, показва, че в България, Унгария и Обединеното кралство няма конкретно законодателство или съдебна практика относно начините за справяне с дискриминацията, основана на интерсекс статус. Единствено в Гърция националният антидискриминационен закон забранява дискриминацията въз основа на половите характеристики, наред с другото, в сектора на заетостта, по време на продажба на стоки или предоставяне на услуги на обществеността, на престъпления от омраза. По подобен начин в България, Унгария и Обединеното кралство няма изрична правна защита за интерсекс хората, когато става въпрос за законодателство за престъпления от омраза, докато гръцкият Наказателен кодекс включва половите характеристики като защитено основание. Що се отнася до правната регистрация при раждане, в нито една от четирите държави не съществува "трети маркер" или "x маркер", а само мъжки и женски полови категории. В нито една от четирите държави няма законова забрана за "нормализиране" на медицинското лечение на интерсекс деца. Това води до силно субективни решения от страна на здравните специалисти, които отразяват нуждите на родителите, които се страхуват да позволят на детето си да расте извън бинарните полови норми. Процедурите за законово признаване на пола (ЗПГ) в четирите държави са различни. Обща характеристика е липсата на признаване на съществуването на интерсекс хората, не определящи се в рамките на бинарните полови норми. В Унгария от май 2020 г. LGR вече изобщо не е възможно. В Обединеното кралство интерсекс хора могат да получат достъп до LGR, ако декларират, че са транссексуални, и следват протокола за транссексуална LGR.

Национални политики по интерсекс въпросите

В нито една от четирите държави няма изрични централни политики, насочени към предотвратяване на речта на омразата, престъпленията от омраза и/или дискриминацията срещу интерсекс хора, нито към насърчаване на социалното им включване и защита на човешките им права. В някои от страните има единични случаи на въведени добри практики, обикновено ръководени от организации на гражданското общество (ОГО). В Обединеното кралство се наблюдава положително развитие след приемането през 2006 г. на Декларацията за консенсус относно лечението на интерсекс разстройства

¹ Служба на Върховния комисар на ООН по правата на човека (2015 г.): Информационен лист. Intersex. https://unfe.org/system/unfe-65-Intersex_Factsheet_ENGLISH.pdf

² Дан Кристиан Гатас (2019 г.): Защита на интерсекс хората в Европа. Инструментариум за законотворци и политици.

(нарушения наполовото развитие), която имаше за цел да подобри лечението на интерсекс хора, включително комплексни грижи и насърчаване на психологическата и консултантската подкрепа вместо медикализиращи и хирургическите подходи и интервенции. Неотдавнашната покана за представяне на доказателства, отправена от правителството на Обединеното кралство, имаше за цел да събере емпирични доказателства от хора с вариации в половите характеристики, които да послужат за разработването на политики. Изследването на BRING-IN обаче показва, че медикализирането на интерсекс идентичности и нормализиращите медицински практики все още са доминиращ подход, а на интерсекс лица и родителите на интерсекс деца се предлага малко психологическа подкрепа.

Състояние на експертните знания

И в четирите страни нивото на информираност на специалистите по здравни и социални грижи за основните понятия, свързани с интерсексуалността, не е много високо. Въпреки че в проведените интервюта със специалисти (част от изследването BRING-IN) имаше няколко респонденти, предимно от третия сектор, които бяха наясно с правилната терминология и правната рамка, по-голямата част от заинтересованите страни изразиха съмнение относно познаването и правилната употреба на термините, както и относно действащите процедури и разпоредби.

Както здравните специалисти, така и професионалистите, работещи в неправителствения сектор, говорят за липсата на ясни политики, насоки и информация за родителите на интерсекс деца. Същевременно интервюираните изразиха загриженост и за общата липса на информираност и познания по интерсекс въпросите сред медицинските специалисти, включително и сред тези на ръководни позиции.

Интервюираните, особено в Гърция и България, изтъкнаха силните патриархални норми и съответното нетолерантно отношение към всички различия в обществата като гориво за фалшивите новини, разпространени в социалните медии и насаждани от радикализирани групи в обществото. Ситуацията в Унгария също може да се разглежда като силен пример за това как целенасочени медийни кампании за дезинформация могат да създадат дълбоки разделителни линии и да бъдат насочени към интерсекс общността.

Живата реалност на интерсекс хората

Изследването на BRING-IN включваше и дълбочинни интервюта с интерсекс хора и родители на интерсекс деца. Всички 18 респонденти (6 от България, 4 от Гърция, 4 от Унгария и 4 от Обединеното кралство) споделиха сходни преживявания, свързани със стигматизацията, невидимостта, травматичните преживявания в здравеопазването, както и в училище и на работното място. Липсата на достатъчно информация за физическия им статус е довела до късно признаване на факта, че са интерсекс, за много от респондентите. Липсата на алтернативи, представени на родителите, е била основната причина за подлагане на ненужно от медицинска гледна точка "нормализиращо" лечение за много респонденти. Липсата на адекватна подкрепа и психологическо консултиране за интерсекс деца и тийнейджъри е довела до чувство на изолация и срам в училищна възраст. Липсата на обществена осведоменост и конкретни мерки за подкрепа и включване на интерсекс хора във всяка сфера на живота е довела до интернализирана стигма и страх от разкриване на интерсексуалността при много от респондентите.

ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Интерсекс хора в България, Гърция, Унгария и Обединеното кралство все още се сблъскват със заклеяване, институционална и вербална дискриминация, тормоз, липса на медицински грижи, липса на правно признаване и липса на видимост на телата им във всяка възраст. "Невидимост", "невежество", "враждебност" са сред ключовите думи, с които може да се опише статутът на интерсекс хората в четирите държави. Интерсекс хората все още се сблъскват с множество проблеми в различни области, най-сериозните от които са регистрацията при раждане, медицинското лечение и правното признаване на пола. Изследването показва, че основна пречка пред равнопоставеността на интерсекс хората е липсата на познания за вариациите на половите характеристики и разнообразието при формирането на пола както сред здравните специалисти, така и сред педагозите, и сред обществото като цяло. През последните години политическите и медийните послания също са засилили социалното изключване на няколко социални групи, включително сексуалните и половите малцинства.

Препоръки

Подкрепата за социалното приобщаване и благосъстоянието на интерсекс деца, младежи и възрастни се простира отвъд предоставянето на основни здравни и социални услуги. Тя е свързана с промени в средата в детските градини, училищата, спортните клубове, университетите и работните места, както и в правната система и съдебната практика, за да се приемат хората с различни полови характеристики.

Общите препоръки, формулирани от партньорите по проекта, са изведени от изследванията по проекта BRING-IN и се отнасят до три ключови области на интервенция:

- недискриминация и предотвратяване на нарушения на правата на човека;
- достъп до адекватни здравни и социални грижи;
- социално приобщаване и благосъстояние.

Препоръките по-долу са адресирани до националните правителства/законодателни органи, доставчиците на здравни и социални услуги, образователните институции, работодателите, правоприлагащите институции и НПО (както организации за защита на правата, така и такива, които предоставят подкрепа на интерсекс хора).

A. Недискриминация и предотвратяване на нарушения на правата на човека

ПРЕПОРЪКИ КЪМ НАЦИОНАЛНИТЕ ОРГАНИ

- Неутралният пол трябва да бъде достъпен за интерсекс деца, но не и задължителен, а решенията за използването му трябва да се вземат с участието на детето. Той трябва да бъде достъпен и за правното признаване на пола на пълнолетни интерсекс лица, които не се самоопределят с пола, определен при раждането им. Третият полов маркер, ако е определен по рождение, може да доведе до заклеяване и тормоз в детската градина/училището, така че той следва да се използва само ако детето е в състояние да получи адекватна подкрепа.
- Регистрацията на пола не трябва да бъде задължителна поне до определена възраст, когато детето е в състояние да се самоопредели.
- Националното законодателство, забраняващо дискриминацията, трябва да бъде допълнено в България, Унгария и Обединеното кралство, за да включи изрично защитения признак "полови характеристики", тъй като това ще спомогне за въвеждането на допълнителна правна защита от дискриминация на интерсекс хората в областта на престъпленията от омраза, речта на омразата, образованието и заетостта. Това би осигурило достатъчна правна защита от дискриминация на интерсекс хората извън случаите на наложително медицинско лечение, което да гарантира телесната цялост и личната автономия.
- В България, Гърция, Унгария и Обединеното кралство следва да се подобри националната законодателна рамка за правно признаване на пола на база самоопределение. В България процедурата следва да бъде облекчена от ненужно натоварване (да се трансформира от съдебна в административна процедура) и да се рационализира. Все още липсва ясно разписана процедура, което създава големи различия в прилагането и го прави непредсказуемо. В Унгария последните изменения на националното законодателство, свързани с "пола по рождение" и неговата непроменяемост, следва да бъдат отменени, за да се даде възможност за законово признаване на пола. Осигуряването на възможност за трети пол в процедурата за законово признаване на пола беше оценено като ценно от експертите в Гърция, но процедурата би трябвало да бъде основана на признаването на човешките права и следва да бъде подобрена чрез премахване на изискванията за патологизация и медикаментозно лечение. В Обединеното кралство съществуващата в момента процедура за законово признаване на пола, която е медикализирана, също представлява пречка за интерсекс хора и следва да бъде демедикализирана и демедикализирана.
- Трябва да се създадат ясни протоколи за случаите, когато новородено дете е идентифицирано като интерсекс, които да са съобразени със защитата на телесната цялост на интерсекс детето, с изключение на лечения, които са животоспасяващи и необходими за предотвратяване на настояща сериозна физическа вреда.
- Медицинските интервенции, свързани с половите характеристики и белези, които се извършват на интерсекс малолетни и непълнолетни без тяхно съгласие, които не са животоспасяващи и не лекуват настоящо сериозно физическо увреждане, следва да бъдат забранени. Такива процедури са често необратими и следва да се отложат, докато лицето не бъде в състояние да даде своето свободно и напълно информирано съгласие и да реши самостоятелно дали се нуждае от интервенцията.

- Законодателните промени трябва да се насочат и към решаване на проблемите, свързани с прекратяването на здрави ембриони с различни полови характеристики. В същото време всички изменения на законите за абортите трябва да се правят с най-голямо внимание, за да не се нарушават правата на бременните лица на аборт

В. Достъп до подходящи здравни и социални грижи

ПРЕПОРЪКИ КЪМ ВИСШИТЕ УЧИЛИЩА И ДОСТАВЧИЦЕТЕ НА ОБУЧЕНИЕ БЕЗ ОТКЪСВАНЕ ОТ РАБОТА

- Специалистите по здравни и социални грижи трябва да получат съвременна научна информация за телата и психологическите нужди на интерсекс хората по време на университетското си обучение и да научат разликата между животоспасяващи и нежизненоважни интервенции.
- Трябва да се промени медицинското разбиране за интерсекс статуса като разстройство или заболяване/неспособност. Половите характеристики трябва да се изучават като спектър от вариации, а не като набор от две бинарни опции. Здравните специалисти, особено акушер-гинеколозите, неонатолозите, родилните помощници и медицинските сестри, следва да бъдат обучени по съответния начин.
- Трябва да се осигури обучение преди започване на работа и на работното място за тези, които не са специализирани в области, свързани с вариациите във формирането на пола, тъй като всички практикуващи в областта на здравеопазването и социалните грижи е вероятно да влязат в контакт с интерсекс лица.
- Съществуващите публични здравноосигурителни схеми трябва да покриват всички необходими медицински прегледи, от които се нуждаят интерсекс деца и възрастни, без значение записаният в документите пол.
- Здравните и социалните работници трябва да преминат обучение за професионалните протоколи и професионалните практически насоки за лечение на интерсекс бебета и деца, както и да бъдат разработени нови специфични психосоциални услуги за интерсекс хора и техните семейства.
- Основаващият се на човешките права и депатологизиращ език е от първостепенно значение за преодоляване на медикализирането на интерсекс идентичностите. Професионалистите в областта на здравеопазването и социалните грижи трябва да преминат обучение за това как да разговарят с интерсекс хората и техните родители по немедикализиран и нестигматизиращ начин, който насърчава приемането на вариациите в половото развитие.

ПРЕПОРЪКИ КЪМ ПУБЛИЧНИТЕ И ЧАСТНИТЕ ДОСТАВЧИЦИ НА ЗДРАВНИ И СОЦИАЛНИ УСЛУГИ (ВКЛЮЧИТЕЛНО НПО)

- Интерсекс децата, възрастните и техните семейства трябва да имат достъп до постоянна и образована емоционална и психологическа подкрепа, която се финансира от системата на общественото здравеопазване.
- Неправителствените организации и групите за подкрепа на интерсекс хора трябва да работят рамо до рамо със специалистите по здравни и социални грижи в нестигматизираща и непатологизираща

среда, за да предоставят тази цялостна грижа, и трябва да получават адекватно финансиране на държавно ниво, за да могат да го правят.

- Гражданските участници и здравните специалисти трябва заедно да изготвят нестигматизиращи и непатологизиращи информационни материали за родителите на интерсекс деца. Те трябва да се разпространяват в здравните заведения.
- Групите от връстници за родители също са от голямо значение и могат да бъдат подпомагани от организации за подкрепа на интерсекс хората (НПО). Те обаче трябва да се организират внимателно, за да се избегне порицаването на родителите, които вече са дали съгласието си за "нормализиращо" лечение, и да се осигури еднаква подкрепа както за тях, така и за тези, които предпочитат да отложат интервенциите, докато детето им стане способно да се самоопределя. Неправителствените организации, които предоставят партньорска подкрепа и консултации на интерсекс хора/родители на интерсекс деца, следва да бъдат финансово подкрепени от правителството, за да могат да извършват работата си без прекъсвания, произтичащи от финансови ограничения.

С. Социално приобщаване и благосъстояние

ПРЕПОРЪКИ КЪМ ОБРАЗОВАТЕЛНИТЕ ИНСТИТУЦИИ В ПРЕДУЧИЛИЩНА, НАЧАЛНА И СРЕДНА СТЕПЕН

- Образователните институции трябва да предоставят подкрепа на интерсекс деца, които не се самоопределят бинарно, или илизат извън нормите на бинарността във физиологичен план, за да се чувстват в безопасност в детската градина/училището.
- Полово неутрални бани и съблекални, в които се гарантира неприкосновеността на личния живот на хората с различен пол, са необходимост; но за тяхното въвеждане е необходима волята и финансирането на вземащите решения.
- В допълнение към приобщаващата физическа среда от голямо значение е използването на приобщаващ език, който не поставя хората автоматично в ситуация на полово бинарност. Използването на такъв език трябва да се стимулира, като на първо място се обучават учителите и училищният персонал, както и други лица, които се грижат за малките деца, как да го използват и да насърчават използването му. Установяването на култура на открити дискусии в училищата, където децата могат да говорят без срам за своето физическо разнообразие, може да има положително въздействие върху развитието на всички деца, включително и на интерсекс хората.

ПРЕПОРЪКИ КЪМ РАБОТОДАТЕЛИТЕ, ПРАВОПРИЛАГАЩИТЕ ИНСТИТУЦИИ И НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

- Политиките за благосъстоянието на работниците и превенцията на психологическите рискове трябва да отчитат нуждите на интерсекс хората. Повишаването на осведомеността на работодателите и асоциациите на работодателите е от първостепенно значение за създаването на включващи работни места и за тях.
- Необходимо е обучение на специалистите в областта на правоприлагането, за да се улесни недискриминацията на интерсекс хората в правосъдната система, включително в съдебната практика. Обученията за професионалисти, включително полицейски служители, прокурори, адвокати и съдии, следва да предоставят основни познания за половото и разнообразието на полови идентичности, както и да наблегнат на използването на приобщаващ език.
- Подобряването на комуникацията между неправителствените организации за защита на правата и интерсекс хората ще доведе до по-добро разбиране и информиране на политиците и широката общественост за нуждите на интерсекс хората. Групите за подкрепа на интерсекс хора и неправителствените организации следва да полагат постоянни усилия за повишаване на обществената осведоменост, за да се гарантира, че обществото оценява съществуването и предизвикателствата, пред които са изправени интерсекс хората. Това ще допринесе за преодоляване на стигмата и тайната.
- Всички дейности за повишаване на обществената осведоменост трябва да се извършват с уважение, като в центъра им са интерсекс общностите. Групите за защита на правата на интерсекс хората трябва да бъдат подкрепяни, за да могат да говорят и да изразяват нуждите на общностите, които представляват, и да участват активно в разработването на политики, които засягат техните избиратели.

bring-in.eu